

V 9
23

DISSERTATIO

De

SERENISSIMORUM
SAXONIÆ DUCUM,

QUI HACTENUS VERÆ RELIGIONIS STATORES O. M.
POST DEUM

FUERUNT,

PIETATE,

QUA

ILLUSTRISSIMOS COMITES
RUTHENOS

JUNIORES,

COMITES AC DOMINOS A PLAVIA, DOMINOS IN GREIZA,
GRANNICHFELDA, GERA, SCHLEIZA ET LO-

BENSTEINIO, &c.

DOMINOS GRATIOSISSIMOS,

PRÆTEREA

PLURIMUM VENERANDOS

DNN. INSPECTORES,

OMNEIS ITEM VIROS ERUDITISSIMOS AC
HONORATISSIMOS,

M. JO. FRIDERICUS *Göber/*

Illustris Ruthenæi RECTOR,

ad clementer ac benevolè auscultandum

ADOLESCENTIS GENEROSI,

CAROLI AUGUSTI, NOBILIORIS à *Planitz/*

ORATIONEM

De

Celsissimorum

Saxonix Principum

FORTITUDINE,

VALEDICTORIAM,

H. L. Q. C.

CRAS, CUM DEO HABENDAM,

humillimè, submissè, officiosè perquam & peramanter

INVITAT.

GERÆ, Literis WERTHERIANIS.

X omni virtu-

tum, quæ exornare & commendare hominem possunt aut solent, numero, major nulla, nulla nobilior meritò censetur esse, quam (encomiasta Arbitro, in fragmentis,)

--- --- maxima rerum,

& meritò Pietas homini tutissima virtus.

Hæc quippe Princeps & Regina virtutum, præ cæteris eminent perindè, ut inter pulcherrimos illos, qui in coelo conspiciuntur, ignes candidissimum Luciferi sidus vel maximè coruscat. Quod in navi gubernator est, Dux in exercitu, anima in corpore; id in virtutibus pietas cluet. Quæ nisi regat ac ducat, & animet veluti cæteras, errare has, labi, jacere omnes necesse est. Gratos hæc DEO reddit, Angelis jucundos facit, & acceptos maximè reddit hominibus, qui à DEO non alieni sunt; quin, quicquid verè boni nomine venire potest, cum in hac fragili & caduca, tum & in perennatura ac coelesti vita, certò pollicetur. Quæ si Principi curæ cordique est; quid in eo boni non effecturam putemus? Hic enim quantò propius à summi Numinis majestate, quam participat, abest; tantò luculentius se conspiciendam illa præbet, tantò efficacius trahit omnium animos, & ad imitandum invitat. Præterea ab hac spes felicitatis publicæ universa pendet, nec prosperè quicquam five domi, five foris geritur, ubi negligitur DEUS, & cultura pietatis insuper habetur. Quare Principes, qui vera excellunt pietate & Religione sincera prius nihil aut antiquius habent, jure meritissimo celebrandi, summisque laudibus ad coelum efferendi sunt. Inter quos cum non imò, sed primò, omnium bonorum consensu, loco numerandi sint SERENISSIMI ELECTORES ac DUCES SAXONES, Principes omninò magni, & immortalitatem meriti; Ideò nihil à nostra in Illos pietate alienum facturi videmur, si, quam jure quidem suo Pietatis laudem sibi vendicant, eam breviter perstringamus. Præstat quippe vel paucis verbis, vel religioso etiam silentio venerari, quàm proluxa Ora-

tio-

tionem, quos dignè ac sufficienter prædicare non licet. Nihil verò nunc dicam de precibus, quas fudere PISSIMI SAXONES pro sua pariter & publica omnium salute. Nec commemorabo, quas supplicationes instituerint subinde, ubi vel mitiganda Numinis ira, vel benignitati illius gratiæ fuerunt agenda. Nec afferam in medium alia, in quibus Pietatem suam quisque exercuerunt. De iis duntaxat expositurus sum, quæ tanquam singularia ac præcipua Pietatis documenta PLERIQUE OMNES per hoc & superius seculum dedere. Est verbum DEI ditissimum illud gazophylacium, omnibus commune piis, omnibus apertum ac patens; unde Principes etiam cum Rege, DEO acceptissimo, in dubiis consilia depromant, in adversis solatia petant, in omnibus viam benè vivendi ac beatè inveniant. Itaque non solum in universum omnes ILLI PRINCIPES verbo divino pie delectati semper sunt, illudque & audiverunt attentè aure prædicatum, & legere in Sacrosanctis Bibliis sedulo consuevere. Certè de JOHANNES CONSTANCE illud memoria dignum est, quod non solum de verbo DEI serio professus sit, tam necessarium hoc esse ad animam sustentandam, quam cibum & potum ad nutriendum corpus; Sed & ipse sermones sacros, qui pro concione habebantur, calamo exceperit, ut ne, quæ audiverat, animo elaberentur. Et de CHRISTIANO II. quem sui PIUM COR non sine causa nuncupabant, relatum legimus, quod aperto capite, complicatis manibus & stans singulari reverentiâ auscultaverit, qui ad populum verba de suggestu faciebant. Ad lectionem verò coelestium Oraculorum quod est, de eodem, quem modò laudavi, JOHANNES CONSTANCE commemoratur, quod senis quotidie horis Scripturæ verba ab Anagnostis nobilibus prælegi sibi iusserit, ut, etsi quandoque nec opinatò diutina lectione sopitus, evigilans tamen, dictum egregium, quod vel semisomni hauserat, reiterare potuerit. Quem æmulatus ELECTOR AUGUSTUS verè augustus nunquam non Bibliis accuratè & ordine legendis distentus & occupatus fuit, adeò, ut, imminente ultimo vitæ suæ tempore, intra triginta admodum dies literas sacras non sine singulari animæ delectatione regustarit, & in his tandem acquieverit. O beatam mortem, quæ in tam sancto obitu labore! O & illustre Lectoris sacri exemplum! Et an lectum non putemus sacrum Bibliorum codicem ab ERNE-

STO, cui summo jure PII cognomentum hæsit? Nemo certè tam
amens fuerit, qui, quæ impensis Ipsius & auspiciis prodire ERNESTI-
NA, immortale opus, à PISSIMO DUCE, semel atque iterum, sæ-
piusque evoluta & perlecta, infitias ire præsumat. Ad pietatem cum
plantandam egregie, tum & propagandam feliciter, ecquid magis con-
fert ac facit, quam si Scholæ juxta & Academia erigantur, &, prout par
est, largissime dotentur? Sunt enim virtutum illæ, sapientiæ ac pietatis
præcipue probitatisque doctissimæ magistræ, aut, quod verius est, be-
nignissimæ Matres. Ubi, nisi maturè ac fideliter imbuantur ingenia;
quomodo sibi Ecclesia, quomodo publica res, aut cujusque privata
consistere satis ac florere potest? Omnia longè lateque pessum eunt,
ubi verus veri Naminis cultus & pietatis sinceræ cura friget aut cessat.
Quocirca æternam merentur nominis gloriam SERENISSIMI DU-
CES, qui, ut pietatis res sibi constaret ubique, post FRIDERICUM I.
cognomento BELLICOSUM, à quo Lipsiensis Academia A. M.
CCCCIX. condita fuit laudatissime, & Wittebergensis & Jenensis fun-
damenta jecerunt. Ex quibus illa FRIDERICO III. sive SAPIEN-
TI A. M. D. II. hæc verò JOH. FRIDERICO II. & JOHANNI WIL-
HELMO, JOHANNIS FRIDERICI, qui jam antè, ex odio Sphingis
Augustanæ, Academiam condere decreverat, FILIIS, gloriosissimæ
memoriæ Principibus, A. M. D. LIX. cœpta, natales & originem de-
bent. Quæ monumenta omni ære perenniora, regali que pyrami-
dum situ altiora longè, quin & tanta sunt, ut nulli subactarum genti-
um triumpho, nullæ prostratorum exercituum laureæ, non gloriæ
dicam ac nominis, sed plus emolumenti ac utilitatis possint afferre.
Quid majus enim præstantiusque in rebus humanis, quàm rectè sa-
pere, DEUM que, ut par est, nosse, &, ut decet, ex verbi divini præscri-
pto, venerari? Hoc verò omne in officinis studiorum ac pietatis,
quas vulgò Academias vocant, egregie docetur. Et quid de MAU-
RITIO, nullà unquam ætate silendo Principe, & propter exempla
maxima, quæ in bello pariter ac pace dedit, nunquam sine summis
laudibus commemorando, dicam? Hic sanè pro suo in Pietatem a-
more, non solum Academias, jam ante constitutas, firmavit, exorna-
vit, magnificisque Privilegiis instruxit, sed & Ludos tres Provinciales,
Misnensem ad Albim, Portensem ad Salam, Grimmanum ad Mul-
dam

dam aperuit, & bonis literis ac pietati præcipuè dedicavit, cò-
quidem cum successu, ut exindè, veluti ex equis Trojanis, in-
gens eorum numerus hodiernum prodeat, qui vera veri DEI
cognitione imbuti, cum in Ecclesia, tum & in pub. ac re fa-
miliari commoda & plurima & amplissima undique locorum
diffundant uberrimè ac præsent. Et hi sanè ut fontes omni-
um bonorum sunt, quò nomine prisciorum quidam literas
adpellat; Ita & pietatis culturam in omnes hominum status
largissimè derivant. Ut adeò, qui hodie Academias illas &
Scholas has pluresque alias munificè manu sustentant PRIN-
CIPES SERENISSIMI, & pietatis, quæ in his inculcatur, pro-
vehant & promoveant cultum, & quàm sincero in DEUM
amore flagrent, in apertum omnibus sistant, ac cœlo, cum su-
dum est, clariùs faciant. Negotium piorum Principum est,
nihil non operæ, studiique & laboris impendere, ut orthodoxa
sibi constet & conservetur Religio. Nihil enim præstantius,
excellentiùs nihil, nihil diviniùs in rebus humanis religione est.
Hæc sola veram mansuramque, si ad normam verbi divini
congruat, felicitatem promittit. Pii igitur fuerunt verè, me-
moriàmque sui quam maximè longam effecerunt non pauci
ex ELECTORUM SAXONUM censu. Exoribatut sub FRI-
DERICO ELECTORE, quem Sapientem vocant, lux sapien-
tiæ divinæ, quam divina Megalandri virtus, non sine singulari
DEI providentiâ, tetra cispulsa abactaque nocte,

--- --- exortus ut æthereus Sol,
produxit iterum, & in omnium conspectum manifestè posuit.
Restingvi hanc voluere tenebriones per SAPIENTISSIMUM
HEROA: qui verò pro suo in veritatem coelestem amore sin-
cero id facere nec voluit nec debuit, atq; idcirco, occultatum ad
tempus, Lutherum sævitæ hostium subduxit, & in officio sacro,
quoungebatur jam ante in almâ Leucorea, pergere deinceps
strenuè iussit. Quo in Deum ejusq; verbum animo fuerit, suo te-
statum ivit Symbolo, quo æque, ac Lutherus, professus est, Ver-
bum Domini manere in æternum. Ab hoc nelatum quidem
ungvem recessit Frater, JOHANNES, CONSTANS veritatis

B

pro.

promachus; quippe qui non tam Lutheri quam Dei ipsius causam acturus, in Comitibus Imperii publicis, Confessionem exhibuit ac edidit Augustanam, eò quidem successu, per Dei gratiam, ut pressa hæcenus veritas emicaret tandem atq; emergeret, universæ Europæ, quin & toti terrarum orbi conspicienda. Et quid illud? Annon veram SERENISSIMI JOHANNIS GEORGII. pietatem sapit, quod misit per totum Electoratum, qui ritus omnes ac ceremonias Ecclesiarum inspicerent, & si quid forte abiret à regula, quæ Beatissimus AVUS AUGUSTUS præscripserat, animadverterent? Neque verò infrequentes Theologorum conventus egit, certosque conscribi libros præcepit, quibus assereretur coelestis veritas, cavillationes verò & strophæ Sophistarum refellerentur. Ex quibus eminent Commentarius, solida Orthodoxiæ notitiâ refertus, qui Pupillam veræ Religionis acerrimè defendit. Equidem veritas se per seipsam tuetur plerumque; fieri tamen non rarò solet, ut, si armis oppugnetur, illi & armis (si non alia via, per crudelitatem hostium licet) succurrendum sit, non quòd ferro definiantur controversiæ Religionis, sed quia quiescere non sinunt, qui veritatem hostili impetu adoriuntur. Ita JOHANNES FRIDERICUS, Elector, & cum hoc alii Principes atque Urbes, cum animadverterent, veram periclitari Religionem, nisi vis repelleretur vi, & assereretur armis, quod verbò rectius divinò propugnatur; non poterant non, in hoc necessariae defensionis casu, vel invitati ad bellum se parare. Atque idcirco data atque acceptâ fide, societatem Smalcaldiæ confirmabant, nec adversus Cæsarem, nec ullum Imperii Statum, sed conservandæ veritatis ac pacis ergò, & propulsandæ, si quæ injustè inferretur, violentiæ causa: cujus foederis ut testator esset memoria, publicè id Principes confessi sunt. Sed fraude & perfidia suorum, ut prohibent, infeliciter pugnans Elector, propè Mühlbergam, in manus hostium venit, inque captivitate per quinquennium detentus, aliquando etiam, tanquam perduellis, capitis damnatus, tam non potuit à veritatis confessione absterreri & averti, ut potius adversis hisce, velut grandi onere pressus, tanquam palma, sur-

surgeret animosior; unde nec libro Interimistico, quem vocant, ut subscriberet, adigi ac persuaderi potuit. Tandem suæ libertati redditus iterum, ac remissus ad suos, omnium, quas perpeffus erat, injuriarum oblitus, veritatem constanter ad mortem usque professus est, tanquam electus Martyr Jesu Christi, (quod elogium in Epitaphio ejus Vinariæ extat) ut Dux afflictorum, Princeps confessorum fidei, Comes veritatis, Signifer sanctæ crucis, Antesignanus patientiæ & constantiæ, Heres vitæ æternæ. Et qua fini MAURITIUS, verissimum illud bellorum fulmen, expeditionem in Cæsarem suscepit? Videlicet non modò ut liberali causa assereret manu Landgrafium Philippum, Socerum, & Johannem Fridericum Agnatum, sed &, qui primarius ipsi scopus erat præfixus, ut per transactionem, quam vocant, Passaviensem, pacem Religionis, & liberum puræ doctrinæ exercitium impetraret Protestantibus ex voto, & auspiciò, gratiâ divina, stabiliret. Neque verò ulla erit tam furda posteritas, tam ingrata fama, quæ non in cœlum TE debitis ferat laudibus, JOHANNES GEORGI I. quod tam strenuè acriterque Religionem, nec feliciter minùs, adminiculante ope divina, asseruisti. Tu per DEum stabiliisti Ecclesiæ cymbam, contra tempestates furentes, sacrâ velut anchorâ, & præcavisti, quod inter tot procellas fluctusque imminebat, naufragium. Ut adeò sæculis omnibus non injuria audias Magnus Stator orthodoxiæ, felix Conservator Religionis, pietatis Defensor maximè invictus. Tandem Pietatis Heroicæ luculentum & illud indicium est, quod ex SERENISSIMIS SAXONIBUS unus & item alter nec opulentissimas Provincias, nec maximas dignitates ac splendida honorum culmina magni æstimarunt, quando cum jacturâ Religionis veræ conjunctæ videbantur. HEINRICUS Dux Pietate & animi magnitudine, opes maximas, à Fratre GEORGIO, sibi oblatas, in parvis ipse constitutus, ne veritatem proderet, calcavit planè ac sprevit generosè, quas tamen, benignitate fati, in præmium pietatis suæ, impetravit tandem & assecutus est. Et JOHANNES FRIDERICUS, cujus jam non unâ vice mentio injecta est, etsi vitam ac dignitatem Electoralem retinere posset, si repudiū veritati mitteret, hanc tamen amisit lubens, illam verò retinuit, Deo sic disponente, fortis & intrepidus, Du-

19 20 11

Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.
Sed desinamus plurius, cum, quò plura dixerimus de HEROICA SAXONUM LAUDATISSIMORUM PIETATE, eò plura dicenda restent. Neq; enim dum diximus de singulis, & sunt præterea non pauci, qui commemorari possent, nisi properandum ad finem foret. Igitur, quod restat, id unice precamur, ut Virtus hæc divina sit POTENTISSIMÆ DOMUI SAXONICÆ propria semper, ac perpetua, quoad hæc universi moles inconcussa stabit, perseveret! Et hæc præfari placuit, quoniam cras, DEO feliciter annuente, sub ipsam pomeridianam II. GENEROSUS ADOLESCENS; CAROLUS AUGUSTUS, NOBILIOR à PEANZ/ EQ. VAR. de fortitudine CELSISSIMORUM SAXONIÆ DUCUM, quâ cum Religionem, tum & Regionem nunquam non summa cum laude tuiti sunt, Orationem, & eam quidem Valedictoriam, habiturus est. Musis ILLE litavit nostris per triennium cum semestri, eâ industriæ ac sedulitatis laude, quâ pollent, qui serio studiis obsequuntur suis. Pietatem sic in deliciis habuit, ut ne vultu quidem aut verbo eam violaret. Præterea ut inter nobiles fuit modestissimus; ita inter modestos nobilissimus. Præceptorum Idem amans, nec in sudores eorum ac labores ingratus. Mensa & convictu usus est VIRI PERQUAM REVERENDI, AMPLISSIMI atq; PRÆCELLENTISSIMI DN. M. HEINRICI SCHERFII, Ecclesiæ nostræ Archidiaconi vigilantissimi, Consistorii Ruthenici Adfessoris & Gymnasii Inspectoris gravissimi, qui epulas ipsi suas variis discursibus, quod Vir doctissimus solet, sæpissime condivit. Unde non potuit non studiis sublimioribus, quibus in Academiis potissimum locus est, successu felicissimo præparari. Certe, EUNDEM in non vulgare GENERIS SUI NOBILISSIMI Decus, si perrexerit cum pietate, non desidem Studiorum culturam maritare, evasurum aliquando, non vanè auguramur. De cætero ut ultimâ apud nos peroraturus vice CLEMENTER & BENEVOLE ac FREQUENTER in Auditorio majori audiat, humillimè juxta & submissè, officiosèq; ac peramanter rogitamus. P. P. Geræ, III. Kal. Maji, A.O.R. ∞ Ibc XCI.

gndi
dru
bor
gndi
Ma
lu
me
m
ut
NI
in
as,
O
DR
M
em
am
tris
uâ
ciis
ter
æ
us
DI,
RI
on
mi,
let,
us,
no
UI
em
nè
E
rio
er
CI.

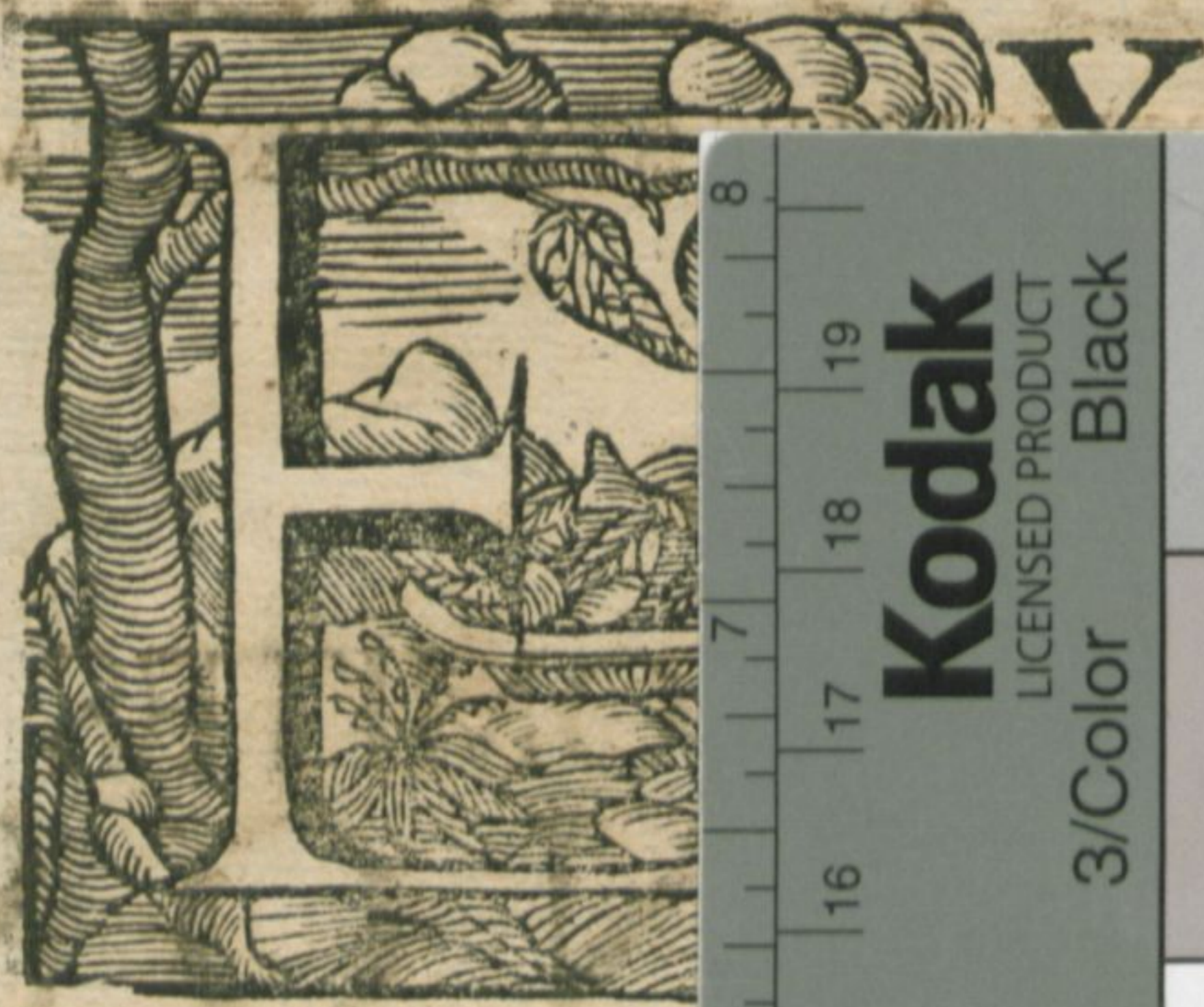
ULB Halle
004 965 582

3

SAXONIAE DUCATUS
SERENISSIMORUM
DUCUM
DIPLOMA

Hæc quippe Princeps
ut inter pulcherrimo-
rum Luciferi fidu-
tor est, Dux in exerci-
tibus Quæ nisi regat ac du-
omnes necesse est.
& acceptos maximè
quin, quicquid verè
caduca, tum & in pe-
si Principi curæ cor-
mus? Hic enim qui
participat, abest; tan-
efficacius trahit omni-
ab hac spes felicitatis
sive domi, sive foris
super habetur. Qu-
ne sincera prius nihi-
summisque laudibus
imò, sed primò, om-
SERENISSIMI EL-
minò magni, & in
pietate alienum fac-
laudem sibi vendica-
paucis verbis, vel re-

virtu-

nare & com-
m possunt aut
nulla, nulla nobi-
e, quam (enco-
mentis,) rum,
fima virtus.
ris eminent perindè,
ur, ignes candidissi-
d in navi gubernat-
tutibus pietas cluet.
rare has, labi, jacere
gelis jucundos facit,
O non alieni sunt;
um in hac fragili &
pollicetur. Quæ
a effecturam pute-
is majestatem, quam
nilla præbet, tantò
invitat. Præterea
rosperè quicquam
cultura pietatis in-
t pietate & Religio-
tissimo celebrandi,
inter quos cum non
co numerandi sint
ONES, Principes o-
hil à nostra in Illos
quidem suo Pietatis
Præstat quippe vel
quàm prolixâ Ora-
tio-

